

**БЕОГРАДСКИ
САЈАМ
У ПРИВРЕДИ
БЕОГРАДА
И ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Привредно-географски и саобраћајни положај Београда учинио је да овај град током целе своје историје, у мањој или већој мери, већ у зависности од општих услова у свету, игра улогу значајне трговачке раскрснице и средишта за националну и међународну трговину. Стога је разумљиво да је оно што је савремено у робном промету и међународним привредним односима у Београду увек добијало свој адекватни израз и услове за даље развијање и напредак, па је тако и сајамска делатност, онда када објективне тешкоће више нису представљале сметњу, успешно почињана и брзо добијала пуну међународну афирмацију.

Сајмови узорака, као организовано тржиште новог типа, тек што су прешли шесту деценију постојања. У другој половини тог периода делује и Београдски сајам који би, према тадашњим захтевима и конкретним покушајима привреде, постојао и много дуже, само да није било озбиљних међународних проблема некадашње Србије и политичких спекулација у предратној Југославији. Овако, прва међународна сајамска приредба у Београду одржана је тек септембра 1937. године, али је то одмах постало најзначајније окупљање домаћих и страних пословних људи на тада најпростиранијем и најмодернијем сајмишту на Балкану.

Од тог септембра 1937, па до септембра 1940. године, када његова активност престаје, Београдски сајам је одржао четири јесење и три пролећне међународне приредбе општег типа и низ специјализованих сајмова и изложби међу којима се истичу први међународни салони аутомобила у Југославији, радио-изложбе, манифестације савременог ваздухопловства, изложбе занатства, сајам књига, изложбе туризма, изложба путева итд. Поред тога, на сајмишту је организовано и више спортских и културних манифестација.

Рат није само прекинуо сајамску делатност, већ је довео и до скоро потпуног разарања београдског сајмишта, које је, уз то, у историју злочина окупатора Београда ушло као концентрациони логор за Јевреје и ро-

дољубе. Тако је Београд свој нови живот почео без свог великог трговачког центра, а преостали објекти су послужили за први, најнужнији смештај неких предузећа и привредних делатности, које, такође, у тим данима нису имале неопходан кров над главом. Уосталом, у то време и у тим условима о сајамској делатности још није могло бити речи. Индустрија, која сајмове највише користи, претрпела је у рату оштећења за око 26%, али јој је то смањило капацитете најчешће и за преко 50%.

Међутим, планери југословенског привредног развоја, као и они који су, без обзира на прве тешке напоре да се обнови бар оно што је у тим тренуцима најважније, у Београду гледали будући милионски град, у урбанистичком плану града одредили су ново место за београдско сајмиште и већ 1949. и 1950. године размишљали о привременом одржавању сајамских приредаба у старим објектима, све док се нови не изграде. Али, за то је, ипак, било још рано, јер би се такве приредбе нужно претварале у манифестационе изложбе резултата напора радних људи Југославије, без суштинске активности на једном сајму — без унутрашњих и међународних пословних контаката и споразума.

Наредних година период обнове је већ био завршен и нова, све снажнија индустрија и спољна трговина Југославије је оправдано тражила активније уклапање у међународна привредна збивања и повезивање са међународним тржиштем. Обновљање Београдског сајма, међународног организованог тржишта у највећем трговачком и потрошачком центру земље, постало је привредно актуелно. Трговинска комора, која је основана и почела да ради тек половином 1952. године, заузела је такав став већ на првим својим састанцима на којима је анализирана ситуација на тржишту.

Неколико месеци су трајале интензивне консултације привредних организација, Народног одбора Београда и савезних и републичких привредних органа. Закључак је био јединствен: Београдски сајам не само да се може обновити, већ то и треба учинити. Разлози који су предузећа и надлежне органе определили за овакав закључак лежали су у домену већ створених привредних снага и даљих перспектива њиховог развоја, затим у улози и месту Београда у међународној робној размени и, најзад, у оријентацији која се мислила дати новој сајамској организацији. С обзиром на то да је то била већ трећа година радничког управљања предузећима и да је нови систем привређивања привредне организације упућивао да саме оцењују шта и како да производе и како и где да пласирају, нема сумње да је њихово уверење да ће им обновљени Београдски сајам у том погледу много значити било одлучујуће за убрзане и ефикасне акције на том пољу.

На дан 13. маја 1953. године, на седници Народног одбора Београда, донета је и званична одлука о изградњи новог сајмишта на садашњем месту и о образовању одбора који ту изградњу треба да спроведе. Основано је и предузеће Београдски сајам јер се већ тада стало на гледиште да статус установе није довољно еластичан за прилагођавање сајамске организације свим проблемима и задацима који ће у даљем развоју стајати пред њом. Од тог дана па до лета 1957. године, када је отворена прва послератна сајамска приредба у Београду, протекло је четири године интензивног рада. На мочварном тлу некадашње Баре Венеције израсло је једно од најмодернијих сајмишта Европе, функционални комплекс зграда, чији су архитектоника и урбанистичко решење били украс и понос града и поњели дивљење и признање свих који су Сајам видели.

Својим специјализованим приредбама Београдски сајам је требало да допринесе међусобном повезивању југословенских произвођача и организација за робни промет, као и уклапању југословенске привреде у међу-

народну робну размену. Тај његов допринос, иако скроман, био је важан јер је предстојао период снажне привредне активности у земљи и на међународном плану. Општи индекс југословенске индустријске производње, ако као базу узмемо 1952. годину, износио је 1957. године 189, а 1963. већ 363, па је повезивање индустрије са тржиштем очигледно било од великог значаја.

С обзиром на то да је Београдски сајам специјализован за међународне приредбе за техничку робу и одевне артикле, следеће цифре показују да је та специјализација управо у области у којој се снажно развијала и наша спољна трговина. (Подаци су о југословенском извозу, у милијардама динара, на бази долар = 300 динара):

	1957. год.	1963. год.
Црна металургија	5,507	6,373
Обојена металургија	16,632	20,119
Метална индустрија	3,695	26,638
Електроиндустрија	3,979	11,124
Хемијска индустрија	4,139	6,277
Неметали	4,256	5,816
Текстилна индустрија	7,119	18,365
Индустрија коже и обуће	3,155	8,489

Од посебног је значаја велики скок извоза у гранама које дају производе високог степена обраде (метална, електроиндустрија, индустрија одеће), јер је сврха специјализованих сајмова у Београду била управо у томе да прикаже напредак и могућности извоза тих производа, уместо сировина које су раније биле доминантне у југословенском извозном асортиману. (Ако се пореди југословенски извоз 1939. године са извозом 1963. и то по обиму, у тонама, индекс пораста необрађених производа износи 159, производа обичне прераде 170, а производа високе прераде 656). Уз то треба имати у виду да је Београд најјачи спољнотрговински центар земље, јер се 51% југословенског спољнотрговинског промета обавља преко спољнотрговинских предузећа из Београда.

Од самог почетка своје обновљене делатности Београдски сајам је добио у задатак да организује међународне сајмове специјализоване за поједине шире или уже привредне области, односно да се на сајмишту одржавају и друге привредне приредбе и манифестације. Досадашњи биланс Београдског сајма показује да је таква оријентација била исправна и за привреду корисна. Од 23. августа 1957. године, када је отворен Први међународни сајам технике, па до краја септембра 1964. године на Београдском сајму су одржане 43 привредне приредбе и то: 26 приредаба са сајамским карактером, 12 приредаба изложбеног карактера, али са пословним закључцима, и 5 информативно-пропагандних привредних изложби. Излагачи су појединачно евидентирани само на две трећине приредаба и било их је преко 15.000, од чега су скоро половина стране фирме из 45 земаља са свих континената. Све ове приредбе разгледало је преко 11,000.000 посетилаца из земље и иностранства.

Београдски сајам сада одржава две сталне међународне приредбе и низ повремених. Највећа од њих је Међународни сајам технике, који узима увек све расположиве павиљонске и отворене изложбене површине. Програм Сајма технике обухвата кључне гране индустрије: металну, електроиндустрију и хемијску индустрију. Постигавши већ од почетка висок међународни углед (ова приредба је већ после друге године рада примљена за члана Уније међународних сајмова, уз примену ванредне клаузуле која ослобађа од неопходног петогодишњег постојања), Сајам технике се током протеклих осам година тесно повезао са свим актуелним збивањима

и проблемима југословенске технике и њених међународних стручних и пословних односа. Он је пружио несумњив допринос сагледавању савремених кретања у области индустрије на унутрашњем и међународном плану (интеграција и пословно удруживање, специјализација, кооперација у земљи и са страним партнерима, размена техничких искустава и сл.), и проширивању пословне и техничке сарадње, а нарочито у пропагирању и увођењу савремене технике у целу привреду.

Међународни сајам одевања „Мода у свету“ настао је три године касније (1960. године) и такође одмах постао приредба на коју привреда озбиљно рачуна. Опредељен за све робне групе производа који непосредно или посредно служе за одевања и естетику људске личности, Сајам одевања је учинио да се ови производи, до тада разасути и приказивани на разним појединачним приредбама или у многим групама општих приредаба, виде као јединствена целина и у међусобној зависности. Сајам „Мода у свету“ је од посебног значаја за унапређивање индустрије одевних предмета и за ширење културе савременог одевања, при чему су нарочито запажене његове међународне модне вечери са учешћем модних кућа из низа страних земаља. Додељивање високих признања „Златна кошута“ и „Златно лане“, која су несумњиво југословенски grand prix за одевну индустрију, постало је ефикасан подстицај одевној индустрији за стварање и лансирање домаћих креација и пропаганду лепих, квалитетних и практичних одевних артикала. Већ другу годину уз Сајам одевања се организује и изложба намештаја и унутрашње декорације, чиме је створена могућност да се прате нова остварења и у овој области.

Иако се Сајам технике и Сајам одевања одржавају сваке године, то нису једине сајамске приредбе од значајног утицаја на поједине индустријске области. Тако се у организацији Београдског сајма и појединих организација и органа, често упоредо са научним међународним скуповима, конгресима и сл., одржавају уже специјализоване приредбе као Сајам хемије, Сајам грађевинарства, Сајам занатства и др., а у последње време све су запаженије и сталне изложбе великих пословних удружења (опрема за грађевинарство, алатне машине и сл.), односно изложбе појединих великих домаћих и страних предузећа (Електронска индустрија из Ниша, „Стројимпорт“ из Прага, америчка изложба „Атом на делу“). Од идуче године на Београдском сајму ће се одржати и Међународни сајам моторних возила као посебна сајамска приредба. Уз све то треба додати и веома угледан Међународни сајам књига који се већ седам година одржава на Београдском сајму, а у организацији удружених југословенских издавача.

Још када су пројектоване, хале Београдског сајма су предвиђене и за одржавање великих културних и спортских манифестација. Београдским сајмиштем Београд и Југославија су добили велики центар за зимске манифестације малих спортова, што се нарочито користи од када је у две хале уведено грејање. Током протеклих година (а највише последњих) на Београдском сајму је одржано преко 150 спортских и културних манифестација и приредаба, од којих су неке имале највиши међународни ранг (Европски шампионат у боксу, Европски шампионат у кошарци, Европски гимнастички куп за мушкарце, тениски Куп краља Густава V итд.), а кеј израђен на обали Саве омогућио је да сајмиште буде позорница и великих спортских такмичења на води.

Тек када се све речено има у виду, када се зна да је 7—8 година рада обновљеног Београдског сајма дало југословенској привреди неколико десетина значајних међународних манифестација и да су подизањем његових хала решени многи проблеми спортског и културног живота у главном граду СФРЈ, добија се представа о улози и значају Београдског

сајма за Београд и целу земљу. А уз све то Сајам послује као самостална привредна организација, која покрива све трошкове и истовремено поступно и сопственим снагама проширује и јача своју материјалну базу.

Током досадашњег постојања обновљени Београдски сајам је извршавао основне функције савременог организованог сајамског тржишта, као и оно што се, у нашим специфичним условима, поред тога тражило и очекивало од овакве организације. У оквиру своје специјализације Београдски сајам је на својим приредбама стварао услове и омогућавао:

- да југословенски произвођачи прикажу своје стандардне асортимане и нове производе великим купцима из земље и иностранства, да упознају жеље и потребе тржишта и да закључивањем пословних аранжмана свих врста послују на савремен и ефикасан начин;

- да се концентрисањем понуде иностраних производа који су потребни нашој привреди и потрошњи олакша увоз управо оног што нам највише одговара, а под најповољнијим условима;

- да се у непосредним разговорима домаће и стране индустрије, а на бази актуелног и савременог асортимана, размењују техничка искуства и да се успостављају разноврсни односи међусобне сарадње укључујући кооперацију, откуп лиценци и сл.;

- да се стотине хиљада посетилаца сајамских приредаба упознају са новим производима и напретком производње код нас и у свету, што доприноси ширењу техничке културе, културе одевања и становања итд.

Посебно место Београдски сајам има у привреди и животу Београда. Београд, који и сам постаје све изразитији индустријски центар (године 1952. на 1.000 становника било је 60 запослених непосредно у индустрији, а 1963. године већ 127) уз истовремени стални примат у области унутрашње и спољне трговине, Београдским сајмом има не само инструмент за афирмацију своје привреде већ и манифестацију која га неколико пута годишње чини центром привредних збивања у земљи у много интензивнијој мери него што је то иначе случај. А то се непосредно одражава на мање-више све области његовог привредног, културног и друштвеног живота, јер сајам даје увек посебан печат граду и животу.

При том треба поменути још једну сталну приредбу Београдског сајма, која има локални карактер, али је већ постала саставни део предновогодишњих дана и атмосфере у Београду. То је Новогодишњи вашар, јединствена комбинација проширивања малопродајног простора трговине у данима највећег притиска, олакшица потрошачима и увођења у прослављање највеселијег празника године. Но, с обзиром на то да се ради о најпосећенијој „робној кући“ у највећем потрошачком центру земље, многи произвођачи из целе земље користе Новогодишњи вашар за популаризацију својих производа и лансирање нових артикала.

Такав Београдски сајам, са свим досадашњим позитивним и многим ненаведеним резултатима и могућностима, има у будућности још шире и озбиљније задатке. Све јачи извоз и уклапање југословенске индустрије у међународну поделу рада захтевају од приредаба Београдског сајма да буду комплетније и комплексније, а то најчешће значи да се за излагање обезбеди још више простора и савремене опреме за приказивање и демонстрирање експоната. Због тога је проширење и даља изградња сајмишта један од проблема који чека решење, којем ће се морати приступити чим се обезбеди простор за изградњу нових сајамских објеката.

Перспективни седмогодишњи план развоја привреде Београда предвиђа да се учешће београдске у југословенској индустрији повећа са садашњих 7% на 10%, с тим да се учешће у робном промету СФРЈ не смањује. Имајући то у виду, и Београдски сајам је припремио свој план раз-

воја, којим се, поред проширивања капацитета, нарочито предвиђа интензивно и модерно коришћење постојећих објеката. Јер, ограничен садашњом техничком базом, у условима снажног развоја привреде и робног промета, Београдски сајам ће задржати свој углед у међународним привредним збивањима само ако, као и до сада, користи савремене форме организације пословних састанака и ако, такође као и до сада, његове услуге излагачима и пословним посетиоцима буду ишле укорак са развојем савремене технике пословања.

Нема сумње да ће и остале могућности које сајамски објекти пружају за друштвени, културни и спортски живот града бити још организованије и интензивније коришћење, тако да Београдски сајам постане центар који живи 365 дана у години.

Jaša RAJTER

LA FOIRE DE BELGRADE DANS LE CADRE DE L'ÉCONOMIE DE BELGRADE ET CELLE DE LA YOUGOSLAVIE

Le première exposition de la Foire internationale n'a eu lieu qu'en 1937. Dès 1940 l'activité des expositions de la Foire est interrompue pour que cette activité disparaisse complètement pendant la guerre, où la Foire de Belgrade a été transformée en un camp de concentration pour les Juifs et les patriotes.

Après la libération, le plan d'urbanisme de la ville a fixé un nouvel emplacement pour la Foire de Belgrade, et le 13 mai 1953 a été votée la résolution sur la construction de la nouvelle Foire. En été 1957 la première Foire d'après guerre à Belgrade est ouverte.

Par ses manifestations spécialisées la Foire de Belgrade devait contribuer aux meilleurs contacts des producteurs Yougoslaves et des organisations des échanges commerciaux aussi bien qu'à l'entrée de l'économie yougoslave dans les échanges internationaux. La Foire de Belgrade s'est spécialisée pour des expositions internationales de marchandises techniques et des articles vestimentaires. Il faut souligner que durant les années 1957 à 1963 les exportations des industries dont les produits demandent un traitement important (métallurgie, industrie électrique, industrie vestimentaire) ont marqué une hausse importante.

Belgrade est le plus grand centre du commerce extérieur du pays: 51% de commerce extérieur s'effectuent par des entreprises de Belgrade. Depuis le 23 août 1957, la date de l'inauguration de la Première Foire Internationale de la technique, jusqu'à fin septembre 1964 la Foire de Belgrade a présenté 43 manifestations économiques avec participation de 15.000 exposants dont plus de la moitié étaient des maisons étrangères.

La Foire de Belgrade organise deux expositions internationales permanentes et un grand nombre de temporaires. D'abord la Foire internationale de la technique qui groupe la métallurgie, l'industrie électrique et l'industrie chimique. la Foire internationale d'habillement qui a commencé avec „La mode dans le monde” en 1960.

Cette dernière est accompagnée du Salon d'ameublement et de la décoration intérieure.

En plus des expositions permanentes des présentations non spécialisées ont également lieu, telles que par exemple la Foire de la chimie, la Foire de la construction, des expositions permanentes de grandes entreprises du pays ou de l'étranger, ainsi que la Foire internationale du livre.

Les halles de la Foire de Belgrade sont devenues aussi un centre d'hiver des manifestations d'hivers des sports mineurs: Championnat d'Europe en boxe: Championnat d'Europe en basket-ball, Coupe d'Europe en gymnastique pour hommes, Coupe du roi Gustave VI pour le tennis etc.

Le plan de sept ans du développement économique de Belgrade prévoit une augmentation de 7 à 10% de la participation de l'industrie de Belgrade dans celle de la Yougoslavie, tout en gardant sa participation actuelle aux échanges de marchandises yougoslaves.

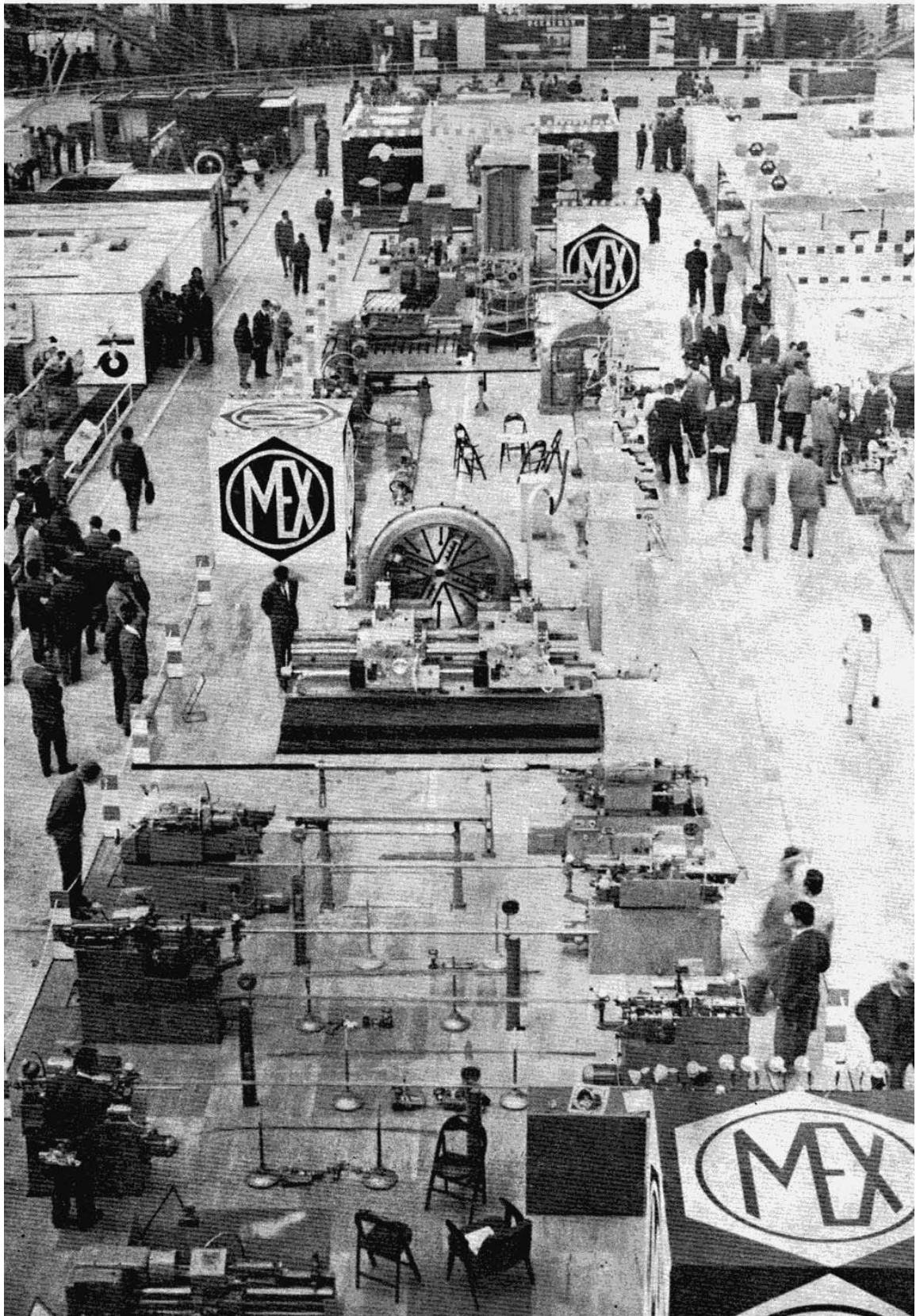

УНУТРАШЊИ ИЗГЛЕД НАЈВЕЋЕ ХАЛЕ
БЕОГРАДСКОГ САЈМА ЗА ВРЕМЕ САЈМА
МОТОРА И МОТОРНИХ ВОЗИЛА.

L'INTERIEUR DE LA PLUS GRANDE
HALLE DE LA FOIRE DE BEOGRAD
PENDANT LA FOIRE DES MOTEURS ET
DES VEHICULES A MOTEUR.

СА ЈЕДНЕ ПРИРЕДБЕ САЈМА ТЕХНИКЕ.

UNE PRESENTATION DE LA FOIRE
TECHNIQUE.

ПАНОРАМА САЈАМСКИХ ХАЛА.

PANORAMA DES HALLES DE LA FOIRE.